

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра загальної психології та психодіагностики**

Студентський науковий альманах

(Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі"
Рівне, 15-16 квітня 2010 р.)

Рівне, 2010

Студентський науковий альманах. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі". Рівне, 15-16 квітня 2010 р. – Рівне: РДГУ, 2010. – 198 с.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, директор Інституту психології і педагогіки РДГУ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України – співголова;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор РДГУ, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України - співголова

Безлюдна В.І. - професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Корчакова Н.В. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Созонюк О.С. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Яцюк Н.О. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Матеріали обговорені та рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної ради психолого-природничого факультету РДГУ. Протокол № _____ від _____ 2010 р.

УДК 159.923.2:947.5

ЦІЛІ Й МОТИВИ САМОПІЗНАННЯ

Орел Вадим, студентка 4 курсу

Керівник: кандидат педагогічних наук, професор Безлюдна В.І.

Рівненський державний гуманітарний університет

Самопізнання – це сукупність і послідовність дій, у результаті чого досягається мета, тобто знання про себе, образ Я, Я-Концепцію. Оскільки самопізнання є послідовність дій, то саме воно представляє специфічну пізнавальну діяльність і, як усяка діяльність, може бути описане через характеристику цілей, мотивів, способів і результатів [1; 2].

Самопізнання як усвідомлений процес характеризується цілеспрямованістю, тобто людина ставить перед собою спеціальну мету - виявити в собі ту або іншу здібність, схильність, рису особистості, використовуючи для цього специфічні засоби, які допомагають проаналізувати й оцінити себе. Саме в цьому випадку самопізнання перетворюється в усвідомлену діяльність і підкоряється її законам.

Чим частіше людина перетворює своє самопізнання в діяльність, тим швидше й глибше вона пізнає себе. Правда, тут є й зворотна сторона медалі, коли при високому рівні емоційності, неприйняття себе самопізнання перетворюється в самокопання, що породжує не об'єктивне знання про себе, а різного роду комплекси, у тому числі й комплекси неповноцінності. Тому у всьому повинні бути міра і здоровий глузд.

Джерелом активності особистості є її потреби. Мотив – конкретне спонукання до діяльності, у ньому виражається та або інша потреба. Так, потреба в спілкуванні активізує мотив спілкування, потреба в праці - мотиви трудової діяльності, потреба в самопізнанні - мотиви самопізнання. Під впливом того або іншого мотиву людина ставить певні цілі Діяльності, досягає їх, використовуючи способи, прийоми, послідовність дій.

Ціль - це образ майбутнього результату. Коли ми говоримо про Цілі самопізнання, то вони можуть бути дуже різними, усе залежить від того, який образ, що досягається в ході самопізнання майбутнього результату нам бачиться. Цілі бувають широкі й вузькі, реальні й нереальні, справжні й помилкові [2; 3].

До широких цілей самопізнання належать пізнання своєї особистості в цілому й пізнання життєвих цілей. Зустрічаються люди,

які метою самопізнання ставлять пізнання себе як особистості, своєї Я-Концепції не тільки на рівні свідомості, але й на рівні несвідомого. Таке самопізнання саме по собі може перетворюватися в життєву мету, витісняючи всі інші цілі життя на другий план.

Звичайна ж людина, інтуїтивно відчуваючи принципову незавершеність самопізнання, обмежує своє самопізнання певними реальними рамками, достатніми, щоб жити, творити, саморозвиватися. Іншою широкою метою самопізнання є життєві цілі.

До вузьких цілей самопізнання належить той конкретний зміст свого образу Я, яке стає актуальним для нас у даний момент. Вузькі цілі можуть розглядатися в різних системах координат, наприклад: ми пізнаємо свої інтелектуальні можливості або риси характеру; властивості уваги або свою комунікабельність. Цей перелік можна продовжити, але важливий не перелік об'єктів власної особистості або характеристик діяльності й поведінки, а то, що стає на сьогоднішній день для особистості значимим.

Однієї з найпоширеніших і широко застосовуваних у практиці систем є система: "Хочу" - "Можу" - "Потрібно". Коли людина чітко відповідає на ці питання - чого я хочу домогтися в найближчому й віддаленому майбутньому, які мої можливості й наскільки все це відповідає вимогам соціуму, - він значно розширює межі свого самопізнання.

Як ми вже відзначили, цілі самопізнання бувають реальними й нереальними, справжніми й помилковими. Реальна ціль - ми виявляємо й аналізуємо в собі те, що насправді існує; ціль нереальна - ми намагаємося зафіксувати й пізнати в собі те, чого насправді немає.

Що ж будить людину ставити широкі й вузькі, реальні й нереальні, справжні і помилкові цілі самопізнання? Звичайно ж, мотиви, у яких знаходять вираження відповідні потреби. Такі мотиви можна виділити у дві групи: специфічні, тобто що лежать в основі самої діяльності самопізнання, і неспецифічні, які пов'язані із самопізнанням опосередковано. До специфічних мотивів належить інтерес до себе. Розрізняють кілька стадій розвитку інтересу до себе: допитливість; власне інтерес до себе; пристрасть самопізнання.

До неспецифічних мотивів самопізнання належать всі інші мотиви, які також можна розділити по ступеню значимості для розгортання діяльності самопізнання на три групи: мотиви, пов'язані з Я (сюди належать мотиви самоповаги, цілісності Я, мотив досягнення самоідентичності, мотив визнання себе з боку інших, в основі яких лежать уже аналізовані нами потреби); мотиви, пов'язані із саморозвитком (а саме мотиви самоствердження, самовдосконалення,

самореалізації, самопрезентації, самоактуалізації); мотиви інших видів діяльності (спілкування, престижу, досягнення, пізнання, навчання, моральні мотиви й ін.).

Розвинений мотив самопізнання сприятливо позначається на функціонуванні усіх інших мотивів. Інтерес до себе стимулює мотиви саморозвитку. У свою чергу, виражені мотиви саморозвитку позитивно впливають на формування потреби в самопізнанні і специфічного мотиву - інтересу до себе. Те ж слід сказати і про інші мотиви. Наприклад, інтерес до себе, якщо це не поглинаюча пристрасть обумовлює і інтерес до інших людей, надаючи відповідне забарвлення мотиву спілкування. У тих же випадках, коли мотив самопізнання слабо розвинений, інші, більш виражені мотиви заміщають його і обумовлюють діяльність самопізнання. Наприклад, особа має виражений мотив досягнення, але інтерес до себе не виражений. Досягти ж високих значущих результатів, спираючись лише на везіння, удачу, неможливо, тому доводиться зважувати свої можливості, оцінювати свої шанси і здібності, тобто займатися самопізнанням. Іншими словами, без самопізнання не можна повною мірою реалізувати жоден мотив.

Література

1. Берне Р. *Развитие «Я-концепции» и воспитание.* - М., 1986.
2. Цукерман Г. А., Мастеров Б.М. *Психология саморазвития.* - М., 1995.
3. *Энциклопедия практического самопознания.* - М., 1994.

УДК 159.923.2

СФЕРИ І ОБЛАСТІ САМОПІЗНАННЯ

Осипчук Ольга, студентка 4 курсу

Керівник: кандидат педагогічних наук, професор Безлюдна В.І.

Рівненський державний гуманітарний університет

Самопізнання - це процес пізнання себе, своїх потенційних та актуальних властивостей, особистісних, інтелектуальних особливостей, рис характеру, своїх стосунків з іншими людьми. Самопізнання починається з правильного ставлення до самого себе. Адекватна самооцінка залежить від виховання та самоусвідомлення. Правильне виховання має закласти в людині принцип самооцінки, при якому виходять із власних недоліків і досягнень, а не порівнюють себе

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....3

Розділ 1. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ САМОСВІДОМОСТІ

Багай Б., Павелків Р.В. Теоретичні аспекти становлення Я-концепції у молодшому шкільному віці.....4

Антонець О. Самосвідомість і її структура.....7

Бенедюк О. Шляхи самопізнання особистості.....10

Габрієль К. Образ фізичного «Я» як детермінанта індивідуального стилю поведінки в соціальних контактах.....13

Захарчук М. Генезис самосвідомості дитини.....15

Корольчук І. Розвиток уявлень про саморегуляцію.....16

Кравчук Я. Розвиток моральної саморегуляції у молодшому шкільному віці.....19

Кулаков Р. Самооцінка та рівень домагань як складові професійного самовизначення старшокласників.....21

Левшунова К. Дослідження саморегуляції.....25

Майстренко Є. Детермінація Я-концепції дитини.....28

Манзик О. Вимірювання самооцінки особистості.....30

Мариніч О. Особливості розвитку самооцінки у дошкільному віці.....32

Мартинюк Т. Психологічний аналіз розвитку самосвідомості особистості молодшого школяра.....35

Марчук В. Особистісна рефлексія як засіб активізації пізнавальної активності підлітків.....39

Онищук О. Загальна характеристика самопізнання як процесу.....42

Орел В. Цілі й мотиви самопізнання.....44

Осипчук О. Сфери і області самопізнання.....46

Пархомей К., Корчакова Н.В. Поняття Я-концепції.....48

Прит Т., Безлюдна В.І. Способи і засоби самопізнання.....50

Ревко Н. Розвиток самопізнання у дитячому віці.....53

Смоляк А. Феномен відношення людини до себе.....55

Тимощук С. Дитячо-батьківські стосунки та їх вплив на ставлення дитини до себе.....58

Ходневич Н., Безлюдна В.І. Формування Я-концепції дитини на різних стадіях розвитку.....61

Хомич І. Передумови формування самооцінки молодших школярів...63

Шпинюк В. Розвиток Его-ідентичності в дитячому віці.....66

РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ САМОСВІДОМОСТІ

Безлюдна В. Гендерні аспекти розвитку Я-фізичного на висхідному етапі онтогенезу.....	69
Беднарська І. Гендерна соціалізація особистості.....	71
Гірак І. Психологічний аналіз гендерних відмінностей адиктивної поведінки осіб юнацького віку.....	74
Забрідня О., Яцюк Н.О. Психологічний аналіз суб'єктивних чинників емоційного вигорання майбутніх педагогів (гендерні аспекти).....	81
Карнаух В. Гендерні аспекти формування адиктивної поведінки у підлітків.....	84
Корчакова Н. Усвідомлене батьківство як напрям психології самосвідомості.....	88
Князєва А. Особливості гендерного спілкування в дошкільному віці.....	91
Мартинюк В. Гендерні відмінності реагування на конфліктну ситуацію учнів старшого шкільного віку.....	93
Назарець Л. Динаміка розвитку пізнавальних інтересів підлітків з урахуванням гендерних відмінностей.....	96
Оксенчук О. Гендерні особливості уявлень студентів про відповідальне батьківство.....	100
Осьмак Л. Психологічні особливості тривожності жінок зрілого віку.....	103
Пінаєва М. Соціальна диференціація гендерної ролі.....	106
Руденко Н. Гендерні аспекти дослідження етнічної толерантності підлітків.....	109
Созонюк О. Вплив гендерних стереотипів на процес становлення особистості дівчат-підлітків.....	111
Тендюк І. Особливості статево-рольових уявлень в дошкільному віці.....	114
Тоюнда О. Вплив сімейних традицій на ставлення молоді до проблем гендерної рівності.....	118
Ямницький О. Особливості формування гендерних схем у процесі статево-рольової соціалізації дітей.....	121

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ
Серія ПСИХОЛОГІЯ

Випуск 4

Заснований у 2008 р.

Відповідальні за підготовку збірника до видання – проф. Павелків Р.В.,
проф. Безлюдна В.І.

Комп'ютерна верстка Юрчук О.С.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра вікової та
педагогічної психології (к. 325, тел. 63-44-92)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі Рівненського
державного гуманітарного університету 33028 м. Рівне, вул.
С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ. Серія «Психологія». -
Випуск 4. - Рівне: РДГУ, 2010. — 197 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

Збірник містить статті з актуальних проблем психології самосвідомості. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159.922:316.612

ББК 74.20